

ЗВ'ЯЗОК САМОСТАВЛЕННЯ ТА ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ СПОРТСМЕНА З ЙОГО СПОРТИВНОЮ МАЙСТЕРНІСТЮ

У статті здійснюється виклад результатів емпіричного дослідження що до вивчення зв'язку самоствавлення та індивідуально-психологічних особливостей особистості спортсмена з його спортивною майстерністю. Особлива увага приділяється вивченню ставлення до себе спортсменів.

Ключові слова: самоствавлення, особистість спортсмена, індивідуально-психологічні особливості.

В статтє проводится изложение результатов эмпирического исследования связей самоотношения и индивидуально-психологических особенностей личности спортсмена с его спортивным мастерством. Особое внимание уделяется изучению отношения к себе спортсменов.

Ключевые слова: самоотношение, личность спортсмена, индивидуально-психологические особенности.

Article describes results of the empirical research on study of relation self-regard and individually-psychological characteristics of athlete with his sportsmanship. Special attention is paid to the athletes self-regard.

Keywords: self-regard, athlete individuality, psychological characteristics.

Актуальність проблеми. Однією із важливих завдань нашого суспільства в галузі фізичної культури і спорту є успішний виступ наших спортсменів на найбільших міжнародних змаганнях, тим самим сприяти ріст престижу нашої держави - України.

Високі спортивні досягнення найтіснішим чином пов'язані з психічною сферою особистості, оскільки повна самовіддача в тренувальній діяльності та досягнення високих результатів багато в чому обумовлені саме індивідуально-психологічними особливостями особистості. (Г. Д. Горбунов, 1994; Пілоян. 1984; В. М. Мельников, 1987; Г. Б. Горська, 1995; Г. Д. Бабушкін, 2000; Е. П. Ільїн, 2006; та ін.)

Достатньо великий проміжок часу, а в деякій мірі це залишається й в наш час, дослідження шляхів підвищення ефективності спортивної діяльності було пов'язано, в першу чергу, з урахуванням анатоμο-фізіологічних, антропометричних та фізичних характеристик спортсмена. У той час як зараз стає все більш очевидним, що вивчення даного питання необхідно розглядати з виділенням акценту, спрямованого на вивчення індивідуально-психологічних особливостей особистості спортсмена та пошуку особистісних чинників підвищення ефективності змагальної діяльності в різних видах спорту.

Відомо, що характер людини, яка займає активну життєву позиції по відношенню до себе, своєї поведінки та діяльності, залежить від рівня розвитку самосвідомості (В. А. Петровський, 1992; Л. І. Лубишева, 1996; В. А. Сластьонін, Л. А. Подимова, 1997; А. В. Лотоненко, 1998; та ін.) Самосвідомість визначає здатність особистості до самопізнання, сприяє адекватної самооцінки та розвитку позитивного самоствавлення.

В останні роки в Україні зріс науковий інтерес до питання самосвідомості, так Боришевський М.Й. провів експериментальне дослідження громадянської свідомості та самосвідомості особистості. [3]

Лапченко І. О. досліджувала емоційне ставлення до себе та ровесників як чинник особистісного розвитку дитини; [8] Р.В. Павелків Розвиток моральної свідомості та самосвідомості в молодшому шкільному віці, [11] В.А. Демченко. Самосвідомість як фактор психологічної адаптації першокурсників до навчальної діяльності. [4]

Результати експериментальних досліджень говорять про високу значущість самосвідомості як єдності процесів самопізнання, самоствавлення та самовизначення для прояву людиною активності у фізичному самовдосконаленні (Т. І. Стрельникова, 1984; С.Р. Пантїлеев Н. В. Аляб'єва, 1986; Т. Ф. Граф, 1993; В. К. Тихонова, 2000; Р. А. Тер-Мкртчян, 2003; та ін.).

Питаннями індивідуально-психологічних особливостей особистості спортсменів займалися Н.А.Бондаренко М.С. Полішкіс, О.В. Дашкевич, О.Полянїченко, С.Грона, І.А. Клєсов, причому в окремих видів спорту без порівняльного аналізу.

Але результати, що представлені в науці опираються лише на конкретні види спорту, так Барїнов Володимир Володимирович досліджував вплив індивідуальних особливостей особистості баскетболїста на успішність змагальної діяльності[1] У.В. Корнїйко вивчав психологічні зміни особистості яхтсмена у процесі спортивної діяльності під впливом психотравмуючих факторів. [5] К. С. Осїка: психологічні особливості мотивації спортивних досягнень юнаків-каратїстів. [10] Кузнєцов, Валентин Володимирович аналізував прояви суб'єктно-особистісних властивостей спортсменів як показника успішності їх діяльності: На прикладі атлетичних видів спорту та бойових єдиноборств. [6] І.О. Хейлік: Психолого-педагогічні технології оптимізації змагальної діяльності тенїсистів в процесі становлення спортивної майстерності. [21] та інші. Тому актуальним є дослідження спортсменів з різних видів спорту, для формування цілісної картини спортсмена як особистості.

Також в сучасній науці особливості самоствавлення особистості в спорті майже не вивчені. Так Сулейман Нажмутдинович Шїхвердієв(2010), займався вивченням самоствавлення спортсменів, що перебувають на етапі завершення спортивної кар'єри. Бондаренко Наталїя Анатольєвна(2006) вивчала вплив статево-рольових стереотипів на мотивацію та самоствавлення спортсменів. Але зовсім не представлені дослідження направлені на вивчення окремих компоненти самоствавлення особистості спортсмена та їх зв'язок з успішністю в спорті.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває розгляд зв'язку самоствавлення та окремих індивідуально-психологічних особливостей спортсменів різних видів спорту, з їх результативністю та ефективністю у спортивній діяльності.

Мета статті – представити результати дослідження, направленого на вивчення зв'язків самоствавлення та індивідуально-психологічних особливостей особистості спортсменів різних видів спорту з їх спортивною майстерністю.

Постановка завдання. Основними завданнями нашої роботи є встановлення взаємозв'язку індивідуально-психологічних особливостей спортсменів різного виду спорту з успішністю у спортивній діяльності.

Ми припускаємо, що успішність в спортивній діяльності спортсмена взаємопов'язана з різними психологічними чинниками, зокрема, з індивідуально-психологічними особливостями спортсмена, а саме; рефлексією, різними компонентами самоствавлення рівнем самоконтролю та мотивацією.

Виклад основного матеріалу. Тривалість та ефективність занять спортом передбачає наявність комплексу специфічних установок по відношенню до себе та своєї спортивної діяльності, які визначають якісну своєрідність індивідуально-психологічних особливостей особистості спортсмена. До них відносяться: мотивація до успіху; тривожність, самоконтроль, самореалізація в обраному виді діяльності і як результат позитивне самоствавлення, а це означає спокійне ставлення до себе, до своєї діяльності та самостійну ініціативну поведінку.

Досліджено, що у спорті, як і в інших видах діяльності, основною умовою ефективною регуляції є її усвідомлюваність. [17] Тому серед інших індивідуально-психологічних особливостей особистості спортсмена нашою метою було вивчення зв'язку їхньої усвідомленості з спортивною майстерністю. Для вивчення усвідомленості нами був обран опитувальник MAAS "усвідомлена присутність" (Mindfulness) Переклад Д.А. Леонтьев [10,22]

За твердженням В.Ф. Сопова, механізми регуляції повинні починати працювати раніше, ніж системи, які ними управляються. Одним із основних таких механізмів є рефлексія об'єктів, засобів і цілей діяльності спортсмена [18]. Виходячи з цього твердження, на наш погляд, з розвитком спортивної майстерності розвивається й рефлексія. Для дослідження рефлексії нами був обран «Диференціальний тест рефлексії» Д.А. Леонтьев, Е.Н. Осина (ДТР)

Вважається, що мотивація спортсменів формується під впливом соціальних, традиційних, моральних та інших норм суспільства, а також національних особливостей спортсмена і його оточення [8]. Дослідження М.О. Батуріна довели позитивний вплив успіху на активність спортсменів у порівнянні з невдачами [2]. Водночас відзначається високий вплив особистісних факторів на розвиток ціннісної сфери спортсменів, особливо зі зростанням професійної майстерності [12]

У роботах П.А. Рудика протиріччя та взаємозв'язок, які виникають між суспільно-значимими та особистісно- значимими мотивами, розглядаються як рушійна сила та умова розвитку спортивної майстерності [17] На думку А.В. Родіонова, таким чином відбувається злиття суб'єкта і об'єкта спортивної діяльності, яке з ростом кваліфікації спортсмена набуває більш складної структури [15] Отже для вивчення мотивації ми взяли методика Т. Елерса: діагностика мотивації до успіху та до уникнення невдач.

Особистісна тривожність спортсмена характеризується помірно високою. Для спортсменів тривожність не є негативною рисою особистості або фактором невдачі у змаганнях. Певний рівень тривожності - природна й обов'язкова особливість підготовки особистості до якоїсь відповідального змагання, наприклад чемпіонат світу.[13] Дослідження тривожності особистості ми проводили за методикою Ч.Спілбергера.

Як відомо дуже важливою умовою в спорті, яку не можна не враховувати, є особливості нервової системи спортсменів, тому для дослідження індивідуально-типологічних особливостей нами був взятий опитувальник «Риси характеру та темпераменту» (ЧХТ).

В спортивній науці, останнім часом розвинулись дослідження самооцінки. [20] Самооцінка є важливою властивістю особистості, оскільки грає роль регулятора діяльності. Для вивчення самооцінки була використана методика Дембо-Рубінштейн: дослідження самооцінки.

Не останню роль в спортивній діяльності грає вольові особливості особистості. Для дослідження зв'язку вольових якостей з спортивною майстерністю нами була обрана методика самоконтролю (Tangney, Baumeister, Boone, 2004; переклад Т. О. Гордєєвой)

Самоставлення як компонент самосвідомості особистості, розглядали І.І. Чеснокова, І.С.Кон В.В., Столін, С.Р. Пантїлеев, Е.Т. Соколова, І.І. Сарджвеладзе та інші. Найчастіше виділення самоставлення як окремого компонента самосвідомості здійснюється шляхом розмежування когнітивного, афективного та регулятивного компонентів самосвідомості особистості. Даний поділ компонентів самосвідомості є умовним, оскільки «все різноманіття психічних явищ ... входить в особистість та замикається в її єдності»[15,с.634]. Самоставлення вивчалось опитувальником самоставлення особистості (СО) В.В. Столін, С.Р. Пантїлеєв. [19]

Дослідження особливостей індивідуально-психологічних зв'язків з спортивною майстерністю особистості спортсмена проводилося нами у 2010-2011 роках.

Для реалізації поставленої мети, ми розробили програму нашого дослідження яке складалося з декілька етапів.

Етап. Підбір методик для дослідження здійснювався за допомогою групи методик яке складалося з таких частин. 1) ознайомлення спортсменів з дослідженням, інструктаж та пояснення спортсменам нюанси заповнення опитувальників та відповіді на запитання. 2) Роздача методик. Заповнення спортсменами методик. Збір методик 3) Підрахунок балів та внесення їх в електронну таблицю для математичної обробки.

Етап. Математична обробка отриманих даних, за допомогою програми SPSS v.17.0. Кореляційний аналіз.

Загальна кількість спортсменів які прийняли участь у дослідженні склала 169 респондента. Серед яких 85 чоловіки та 84 жінок, що відповідає генеральній сукупності. Віком від 12 до 65 років. Таким чином ми можемо стверджувати, що наша вибірка є гендерно репрезентативною.

В дослідженні приймали участь спортсмени таких видів спорту: Легка Атлетика у кількості 11 спортсменів; Самбо (боротьба) у кількості 13 спортсменів; Футбол у кількості 13 спортсменів; Баскетбол у кількості 16 спортсменів; Теніс у кількості 7 спортсменів; Більярд у кількості 11 спортсменів; Естетична гімнастика у кількості 7 спортсменів; Кікбоксінг (Муей Тай) у кількості 24 спортсменів; Кунг-фу, Ушу (бойове мистецтво) у кількості 17 спортсменів; Гандбол у кількості 14 спортсменів.

Таблиця 1 - Кореляційні зв'язки рівня майстерності з індивідуально-психологічними особливостями особистості спортсмена

Методики		Рівень майстерності
Методика Т. Елерса: діагностика мотивації до успіху.	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	0,287* ,015 169
Опитувальник самоконтролю (Tangney, Baumeister, Boone, 2004; переклад Т. О. Гордєєвой)	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	0,490** ,000 169
Опитувальник MAAS "усвідомлена присутність" (Mindfulness) Переклад Д.А. Леонтьєв	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	0,374* ,024 169
Шкала: сила нервових процесів з сторони збудження. Опитувальник «Риси характеру і темпераменту» (ЧХТ)	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	0,417** ,005 169
Шкала: сила нервових процесів з сторони гальмування. Опитувальник «Риси характеру і темпераменту» (ЧХТ)	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	-0,403** ,008 169
Шкала: рухливість нервових процесів. Опитувальник «Риси характеру і темпераменту» (ЧХТ)	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	0,499** ,009 169
Шкала: системна рефлексія. "Диференціальний тест рефлексії" Д.А. Леонтьєв, Е.Н. Осина (ДТР)	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	0,480** ,000 169
Шкала: глобальне самоставлення. Опитувальник самоставлення (В. В. Столин, С. Р. Пантїлєєв)	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	0,454** ,001 169
Шкала: Самоповага. Опитувальник самоставлення (В. В. Столин, С. Р. Пантїлєєв)	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	0,413** ,005 169
Шкала: аутоcимпатія. Опитувальник самоставлення (В. В. Столин, С. Р. Пантїлєєв)	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	0,383* ,017 169
Шкала: очікуване ставлення від інших. Опитувальник самоставлення.	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	0,414** ,005 169
Шкала: самовпевненість. Опитувальник самоставлення (В. В. Столин, С. Р. Пантїлєєв)	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	0,437** ,002 169
Шкала: ставлення інших. Опитувальник самоставлення (В. В. Столин, С. Р. Пантїлєєв)	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	0,381* ,019 169
Шкала: саморозуміння. Опитувальник самоставлення (В. В. Столин, С. Р. Пантїлєєв)	Коефіцієнт кореляції Пірсона Двосторонній рівень значимості Кількість респондентів	,453** ,001 169

Сучасне п'ятиборство у кількості 8 спортсменів; Спортивна гімнастика у кількості 4 спортсменів; Городошний спорт (городки) у кількості 4 спортсменів; Фехтування у кількості 16 спортсменів; Волейбол у кількості 4 спортсменів. Рівень майстерності ми визначали за спортивною кваліфікацією, а саме кандидати у майстри спорту (КМС) – 46 спортсменів; Майстри спорту (МС) - 34 спортсмена; Заслужений майстер спорту (ЗМС) – 8 спортсменів;

Майстри спорту міжнародного класу(МСМК) – 14 спортсменів; Спортсмени першого розряду - 36 спортсменів; другого розряду - 28 спортсменів; третього розряду - 29 спортсменів; Ранжування шкали «рівень майстерності» відповідно було у зростаючому порядку: 1 – третій розряд, 2 другий розряд, 3- перший розряд, 4 – КМС, 5-МС, 6-ЗМС, 7-МСМК.

Результати кореляційного дослідження представлені у таблиці №1.

Як бачимо з таблиці №1, рівень майстерності має помірний позитивний кореляційний зв'язок з шкалами: самоконтроль, усвідомлена присутність, сила нервових процесів з сторони збудження, рухливість нервових процесів, системна рефлексія, глобальне самоствалення, самоповага, аутосимпатія, очікуване ставлення від інших, самовпевненість, ставлення інших, саморозуміння. Слабкий кореляційний зв'язок з мотивацією до успіху. Та негативний кореляційний зв'язок з шкалою сила нервових процесів зі сторони гальмування.

Висновки. Отже виходячи з цих даних можна зробити певні висновки. **1.** Спортсмени високого рівня майстерності які вже досягли високих результатів та певну спортивної кваліфікацію мають високий рівень самоповаги; вони симпатизують собі, тобто мають позитивне емоційно-ціннісне ставлення до себе; самовпевнені, добре розуміють себе, отже вони не конфліктні з самим собою – когнітивний компонент самоствалення позитивний. Вони очікують що інші теж добре ставляться до них як і вони до самих себе. Отже в загалом, можна сказати, що вони позитивно ставляться до власної особистості в цілому та не мають, або їм менш присутня, ніж спортсменам низького рівня майстерності, внутрішня конфліктність компонентів самоствалення. **2.** Рівнем майстерності має зв'язок з певними певні індивідуально-психологічними особливостями особистості спортсмена. А саме: рівнем рефлексії, усвідомленості, самоконтролю та мотивацією.

А це, в свою чергу це може означати 2 основних моменту:

А) Що з ростом спортивної майстерності спортсменам у нього розвиваються й індивідуально-психологічні особливості. Що спорт впливає на формування його особистості в цілому.

Б) Що спортсменам саме з такими індивідуально-психологічним особливостями як самоконтроль, високий рівень рефлексії та усвідомленості, та які за мотивовані досягають високих результатів. Отже ці індивідуально-психологічні особливості впливають на рівень майстерності особистості. Спортсмени з такими характеристиками досягають високих результатів у спорті.

Вважаємо, що це питання залишається досі відкритим, але можемо зазначити, опираючись на наші данні та враховуючи те, що існує зв'язок, що при підготовці спортсменів високого класу, крім традиційних підходів до їх підготовки, які орієнтовані переважно на розвиток фізичних якостей, вдосконалення функціональних можливостей організму та озброєння техніко-тактичними вміннями, слід звертати увагу на розвиток їх індивідуально-психологічних особливостей. Мотивувати спортсменів, сприяти розвитку в них усвідомленості, рефлексії та таких якостей як самоконтроль, самоповага, аутосимпатія. Це допоможе їм більш усвідомлювати тренувальні етапи, які часто даються дуже важко. Аналізувати свої поразки та контролювати свою

поведінку при сильних радощах або невдачах, розуміючи що є собою спортсмен високого класу, який представляє нашу країну на міжнародній арені.

Література

1. Баринов Владимир Владимирович. Влияние индивидуальных особенностей личности баскетболиста на успешность соревновательной деятельности : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.04.- Москва, 2001.- 171 с.
2. Батулин Н. А. Влияние успеха и неудачи на функциональное состояние человека / Николай Алексеевич Батулин // Вопросы психологии. – 1984. – № 5. – С. 131-136.;
3. Боришевський М.Й., Алексеєва М.І., Антоненко В.В. та ін. Експериментальне дослідження громадянської свідомості та самосвідомості особистості // Психологічні закономірності розвитку громадянської свідомості та самосвідомості особистості: У 2-х т. - К., 2001.- Т.1. - С.50-235.
4. Демченко В.А. Самосвідомість як фактор психологічної адаптації першокурсників до навчальної діяльності: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07; Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. — Х., 2006. — 19 с. — укр.
5. Корнійко У.В. Психологічні зміни особистості яхтсмена у процесі спортивної діяльності під впливом психотравмуючих факторів: Автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01 [Електронний ресурс] / Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. — К., 2003. — 21 с. — укр.
6. Кузнецов Валентин Владимирович. Психологический анализ проявления субъектно-личностных свойств спортсменов как показателя успешности их деятельности (На примере атлетических видов спорта и боевых единоборств) : Дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07, 19.00.13 : Казань, 2004 189 с.
7. Кунат П. Функция группы как посредника между личностью и обществом / П. Кунат .. Психология и современный спорт : междунар. сб. науч. работ по психологии спорта / сост. А. В. Родионов, Н. А. Худадов ; предисл. М. Ванека. – М. : Физкультура и спорт, 1982. – С. 218-222.
8. Лапченко Інна Олександрівна. Емоційне ставлення до себе та ровесників як чинник особистісного розвитку дитини дошкільного віку : дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К., 2006.
9. Леонтьев Д.А. Аверина А.Ж. Феномен рефлексии в контексте проблемы саморегуляции [Электронный ресурс] // Психологические исследования: электрон. науч. журн. 2011. N 2(16). <http://psystudy.ru/index.php/num/2011n2-16/463-leontiev-averina16.html>
10. Осика К. С. Психологічні особливості мотивації спортивних досягнень юнаків-каратистів: автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Ін-т психології АПН України. — К., 2010. — 20 с. — укр.
11. Павелків / Р.В. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості в молодшому шкільному віці: Автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.07 [Електронний ресурс] Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. — К., 2005. — 40 с.: рис. — укр.
12. Палайма Ю. Ю. Опыт исследования относительной силы мотива и формирования соревновательной установки у спортсменов / Ю. Ю. Палайма // Психология и современный спорт : сб. науч. работ психологов спорта соц. стран. – М. : Физкультура и спорт, 1973. – С.86
13. Практикум по спортивной психологии / Под ред. И. П. Волкова. — СПб.: Питер, 2002. — 288 с: ил. — (Серия «Практикум по психологии»).
14. Родионов А. В. Влияние психологических факторов на спортивный результат / Альберт Вячеславович Родионов. – М. : Физкультура и спорт, 1983. – 112 с. : ил.
15. Рубинштейн, С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 713 с.: ил. – (Серия «Мастер психологии»).
16. Рудик П. А. Психологические аспекты спортивной деятельности / Психология и современный спорт : сб. науч. работ психологов спорта соц. стран. – М. : Физкультура и спорт, 1973. – С. 14-40.

17. Савиченко О.М. Ціннісно-мотиваційна регуляція розвитку спортивних здібностей у юнацькому віці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Луцьк, 2009. – 21с.
18. Сопов В. Ф. Психические состояния в напряженной профессиональной деятельности : учеб. пособие / Владимир Федорович Сопов. – М. : Академический Проект : Трикста, 2005. – 128 с. – (Психологические технологии).
19. Столин В.В., Пантилеев С.Р. Опросник самоотношения // Практикум по психодиагностике: Психодиагностические материалы.- М., 1988. - С. 123-130.
20. Стрекаловская, Ирина Николаевна. Самооценка спортсменов и ее коррекция средствами самопознания : диссертация ... кандидата психологических наук : 13.00.04 Санкт-Петербург, 2005 152 с.
21. Хейлік / І.О. Психолого-педагогічні технології оптимізації змагальної діяльності тенісистів в процесі становлення спортивної майстерності: автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання та спорту: 24.00.01 Харк. держ. акад. фіз. культури. — Х., 2008. — 20 с. — укр.
22. Kirk Warren Brown and Richard M. Ryan . The Benefits of Being Present: Mindfulness and Its Role in Psychological Well-Being // Journal of Personality and Social Psychology, Inc. 2003, Vol. 84, No. 4, 822–848

УДК:159.922

Юрчинська Г.К.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет психології, к.психол.н., доц.

ПРОФЕСІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ КОГНІТИВНОГО СТИЛЮ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ВЧИТЕЛЯ

В статті емпірично доводиться , що стиль переробки інформації може бути професійною властивістю педагога, а суб'єктивні оцінки власного функціонального стану можуть бути застосованими з метою регуляції і саморегуляції процесу вирішення професійних педагогічних задач.

Ключові слова: когнітивний стиль, вузькість/ширина діапазону еквівалентності , імпульсивність /рефлексивність, функціональний стан, ситуативна та особистісна тривожність, стан хронічної втоми, гостра фізична та розумова втома.

В статье эмпирически доказывается , что стиль переработки информации может быть профессиональным свойством педагога, а субъективные оценки собственного функционального состояния могут быть использованы с целью регуляции и саморегуляции процесса решения педагогических задач.

Ключевые слова: когнитивный стиль, узость/широта диапазона эквивалентности, импульсивность/рефлексивность, функциональное состояние, ситуативная и личностная тревожность, состояние хронического утомления, острое физическое и умственное утомление.

In the article the author proves on the empiric data that the individual style of a teacher informational processing is its professional trait. The own assessment of teachers' functional condition could be applied to regulation and self-regulation the process of solution professional pedagogical tasks.

Keywords: cognitive style, Analytic-Synthetic, Reflexivity-Impulsivity, functional condition, situational and personal anxiety, the condition of chronic fatigue, severe physical and mental fatigue.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю якісної перебудови системи професійної підготовки фахівців, зокрема, педагогічної спрямованості. Зміни структури і змісту педагогічної діяльності пов'язані з суттєвим